List 36. **NOVICE** Tečaj XXXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2. gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 9. septembra 1874.

Obseg: Čebeloreja letošnja v okolici Ljubljanski. — Zahvala c. kr. kmetijski družbi Kranjski. — Nekaj o sviloprejkah, posebno hrastovih in še kaj druzega. — Ukaz ministerstva za poljedelstvo po dogovoru z ministerstvom za notranje reči in deželno bran od 15. maja 1874, s katerim se določila o porabi privatnih (necesarskih) žebcev za spuščanje ali plemenjenje dopolnujejo in nekoliko spreminjajo. (Konec.) — O slovensko-nemškem slovarju. (Konec.) — Jovan Vesel Koseski i njegova dela. (Dal.) — Slovensko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Čebeloreja letošnja v okolici Ljubljanski.

Danes (dan malega Šmarna) lahko rečemo, da na ajdovem polju so pridne čebelice končale svoj tek; zdatnega več ne bodo dobile. Mi pa smo prav zadovoljni s tem, kar so nam letos nanosile. Reči smemo, da od 1864. leta ni bilo takega kakor je letošnje. Izvzemši samo 2 dni so v poslednjih 14 dneh nanesle medú in voska, da so panjovi vsak dan po 2 funta več in še čez tehtali. Ali je povsod tako dobro bilo kakor pri nas, ne vemo, nadjamo se pa, da je bilo.

Ker je bogata čebeloreja v zvezi s pridelkom ajde, smemo tudi dobre ajdove letine pričakovati.

Zahvala c. k. kmetijski družbi Kranjski.

Iz Brezovice poleg Ljubljane. (*Zahvala sl. c. k. kmetijski družbi. — Sejmi.*) Zopet se je približal čas prodaje Štajarske živine v Ljubljani. Da bi živinorejci veče veselje imeli take živine si kupiti, povem, kako se meni lansko leto kupljena ponaša. — Kupil sem tri, dve telici in enega bika in vse tri veliko pod njih pravo vrednostjo. — Kakor sem rekel, kupil sem tri in zdaj imam že štiri; enega jako lepega bika imam že za obresti od tistega denarja, ki sem ga za živino dal, in pri vsem tem so tudi vsi trije veliko lepši in več vredni memo lani, ker silo radi jedo in hitro rastejo tako, da moram reči, da je ta živina posebno dobra za našo deželo.

Toraj, kdor ima veselje in mu je mar za napredek kmetijstva in svoj blagor, naj nikar ne zamudi si letos take živine kupiti, ker čem prej tem boljši. Nimam pa samo take živine, ampak tudi Sufolke, Ruski lan in Amerikanski krompir, kar se mi vse prav dobro ponaša; od poslednjega sem kupil samo deset funtov in zdaj ga imate že dve vasi od tistih desetih funtov in sicer toliko, da so ga eni od teh letos že veliko prodali, zakaj jako lep in zgoden je.

To vse imam pa le po dobroti in trudu sl. c. kr. kmetijske družbe Kranjske, kateri sem pa, za dobrote po njenem trudu prejete, srčno hvaležen. Tudi pa zagotovim vse, ki se bodo teh dobrot poslužili, da bodo z mano vred srčno želeli: Bog živi sl. c. k. kmetijsko družbo Kranjsko še mnogo let! — Sl. družbo pa zagotovim, da se bo kmalo, družbi v veselje, za njeni veliki trud, tudi obilno sadú pokazalo po Kranjski deželi. Toraj, sl. družba! če še nikdar, si zdaj pravo zadela.

Ker sem nekoliko o sejmu govoril, naj pa še povem, da pri nas na Brezovci od zdaj naprej 30. decembra, in v četrtek po veliki noči ne bomo več barantali, ampak zanaprej bomo pa na sv. Miklavža, sv. Antona p. in ss. Cirila in Metoda dan, ker tako so naši sejmi prestavljeni.

Zdaj pa že veste, kedaj da bo treba denarja prinesti, živine imamo veliko in lepe.

Brezovčan.

Nekaj o sviloprejkah, posebno hrastovih in še kaj druzega.

Iz Št. Mihela. J. V. — Kakor na Dolenskem, tako je bilo menda tudi drugod letošnje leto splošno neugodno za sviloprejke, ker je mraz murbino perje osmodil in le nekateri so tukaj malo kokonov in semena dobili, večidel pa so črvici prezgodaj izlezli, ali kasneje pocepali. „Novice“ so, če se ne motim, že l. 1870 neki popis sviloprejke Yama-maï priobčile. In sicer so povedale, da se g. Mah, posestnik na Vélikem Slateneku, ž njimi pečá. Res jih je on gojil na prostem v hrastovih gozdih od leta 1869–1872, bil bi jih tudi še kasneje, toda seme mu je pošlo in iskal ga je po Avstrijskih kot tudi inozemskih deželah, kamor ga je tudi on pošiljal, pa dobiti ga ni mogel. Zato je kasneje toliko več navadne sviloprejke redil, ki so se mu pa zadnji dve leti slabo ponesle.

Po opravilih skozi g. Mahov gozd potujoč zapazil sem na drevesih, katere so še zdaj s črnim pasom (menda šmirom) zavolj mravelj zaznamovana, tù in tam kak suh kokon. Vendar pa nikdo ni mislil, da bi se še te sviloprejke žive po gozdu nahajale, ker so jih ptice še takrat, ko jih je na tisuče ondi bilo, silno veliko pokončale, posebno kosi in kukavice, katere sicer boječe so se vendar na limanice lovile in so čuvaji jih vedno streljali. Letos junija meseca pa zagleda nekdanji čuvaj na gabru kokone in gosenice Yama-maï, ko jih obere, nese jih g. Mahu, kateri je bil zeló vesel. In zdaj rujavi kasneje rumeni metulji v velikosti mrtvoglavcev napravljajo seme, po katerem bo g. posestnik

zopet k zaželjeni in povsod iskani sviloprejki prišel. Čudno je to, da se je mogla ta sviloprejka skozi 2 leti pred tiči. mrazom, dežjem in vročino vbraniti, ker se je tako aklimatizirala, bo gotovo tudi za naprej v naših krajih obdržala se. Živi se navadno od hrastovega perja, ker je bil na spomladi hrast pozebel, se je na gabru preživela. Mogoče, da bi tudi na dalje od tega listja živela? Gosp. Mah je imel zadnja leta tudi tako zvano Mohrus — sviloprejke, seme je veči od navadnega, rjavo, gosenca svitlo-zelena, metulj lep rjavkast s previdljivimi očesi na perutih, kokoni rujavi, tudi ta je hrastovka. To gosenco pa je gojil le domá, dovažal je hrastovo listje, ga deval v nalašč pripravljene steklenice z vodo napolnjene, da perje ovenelo ni. Že 2 leti ima tudi nekoliko od Bombyx (Cinthia?), katera pa le na Ailantusu, božjaku (Götterbaum) živi, gosenca je sivo-zelena, manja od poprejšnje, svila silno lepa, samo motati se ne dá. Gosp. Mah je imel tudi letos na drevesih sviloprejke, ogrne jih s „tulom", da jih ptice ne pozobljejo, pa toča mu jih je skoraj vse pokončala.

Toča je sploh silno veliko škode napravila, na enih njivah, kjer je bila ajda vsejana, se ne pozná, kaj je rastlo, tu in tam se pa tudi obrašča, da se bo seme povrnilo. Čebelarji so morali čebele prenašati. Vnovič se nabirajo podpisi za prošnjo, da bi se delala železnica skoz naše kraje in tako ljudje kaj zaslužili, ker drugače bo spomladi hudo.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo

po dogovoru z ministerstvom za notranje reči in deželno bran od 15. maja 1874,

s katerim se določila o porabi privatnih (necesarskih) žebcev za spuščanje ali plemenjenje dopolnujejo in nekoliko spreminjajo.

(Konec.)

11. Gospodar žebca, za katerega ima dovolílo, je dolžan po obrazci *C* za tisti čas dotičnega leta, v katerem je čas kobile brejiti, pisati v dveh primerkih (eksemplarih) zaporedoma natančen spustni vpisnik o vseh kobilah, na katere je spustil svojega žebca, ter po izteku časa za spuščanje en primerek z dovolilnim listom vred po županstvu poslati političnemu okrajnemu oblastvu, drugi primerek pa sam za svojo rabo hraniti, da bode mogoče poizvedeti za žebeta. Politično okrajno oblastvo odpravlja spustne vpisnike z dovolilnimi listi na dotično državno (cesarsko) žebčarnico.

12. Takih žebcev, katere so pri razdajanji konjerejskih daríl (premijev), ki je bilo pred dotično dobo spuščanja, poslavili z državnim darilom, praviloma nij treba še posebej priganjati pred pregledovalno komisijo, da bi dovolila za omenjeno spustno dobo žebca spuščati.

Vendar naj gospodar takega žebca, predno ga porabi za spuščanje, gré k dotični pregledovalni komisiji ter naj, pokazavši jej spričbo o prejetem darilu, poprosi, da mu dá dovolilo za spuščanje žebca.

Ako nij nobenega pomisleka, sme mu pregledovalna komisija brez druzega izročiti dovolilni list, za katerega prosi; ako pa kak pomislek najde, naj mu reče, da žebca prižene.

13. Ako se dovolilni list za žebca že prej dá, tako da je do časa, ko se res začne spuščati, preteklo čez tri mesece, tedaj ima gospodar dolžnost, žebca, predno ga porabi za spuščanje, še enkrat po preskušenem živinskem zdravniku ali živinozdravnem kovači, katerega politično okrajno oblastvo v to določi, preiskati dati, če je zdrav ali nij.

To, kar najde, in dan, katerega je ogledaval žebca, naj živinozdravni organ zapiše na dotični dovolilni list, ter mora gospodar, predno žebca začne spuščati, položiti ta list pred dotično politično okrajno oblastvo, da mu ga vidira.

14. Ako se v slučaji, omenjenem pod 13, ali pri mesečnem preiskovanji takega žebca po živinozdravniku, katero je zapovedano z ministerskim ukazom od 3. februarija 1866, pokaže kaka spodtika, zaradi katere nij več dopustiti, da bi se tisti žebec dalje rabil za plemenilo, tedaj naj preiskovalec to porabo ustavi ter precej naznani to dotičnemu županu, da bode čul nad izpolnitvijo, in pa političnemu okrajnemu oblastvu, da dovolílo nazaj vzeti dá.

15. Politično deželno oblastvo, dogovorno z deželno komisijo za konjerejske reči (oziroma s kmetijsko družbo), sme dopustiti ta izimek od občne dolžnosti, katera po gori omenjenem ministerskem ukazu veljá zastran dovolila pri žebcih za denar spuščanih, da namreč ne potrebujejo takega dovolíla tisti, ki imajo svoje kobilarije, če hočejo svoje žebce pripuščati h kobilam za pleme iz kake druge kobilarije, niti gospodarji angleških čistokrvnih žebcev, če jih hočejo pripuščati k tujim kobilam. Samo po sebi se razume, da pri tem morajo zdravstveni oziri popolnoma zadovoljavati.

16. Političnemu deželnemu oblastvu je prepuščena skrb za to, da se spustni lističi in vpisniki po zapovedanem obrazci natisnejo ter gospodarjem takih žebcev dá na znanje, kje lahko dobodo teh tiskovin, kolikor potrebujejo.

Državna blagajnica se zaradi tega ne sme obremenjati.

17. Politična oblastva naj skrbé, da se ta določila in zlasti tudi določila s kraja v misel vzetih ministerskih ukazov na tanko izpolnujejo, kolikor poslednja niso predrugačena s pričujočim ukazom, ter naj sosebno čujejo in svojim podstojnim nadzornim organom velevajo čuti nad tem, da se vsak slučaj brezoblastne hoje z žebci od enega v drug kraj zaradi spuščanja, in tako tudi vsak slučaj spuščanja žebcev, ki imajo nalezljivo bolezen na sebi, brez odloga vzame v razpravo, kakor postave pišejo.

18. Preklicujeta se §§. 3 in 4 za Česko izdanega ukaza poljedelskega ministerstva od 17. avgusta 1870 o tem, kako postopati pri podeljevanji dovolíl za spuščanje privatnih žebcev.

19. Ta določila začnó veljati s tistim dnem, katerega se razglasé.

Slovstvene stvari.

O slovensko-nemškem slovarju.

(Odgovor Navratilov.)

(Konec.)

„Morti" veš zdaj tudi, da je slavni tvoj rojak g. dr. Fr. Miklošič pred kakimi 20 leti po mojem ponižnem nasvetu dal návod za slovenskih besed in pravljíc nabiranje tù na Dunaju tiskati ter znanim slovenskim rodoljubom pošiljati. — Da sem bil tak poduk razglasil že po nekdanji „Sloveniji" v Ljubljani, to ne spada sem.

Po tem takem si, predragi Oroslave, zdaj menda preverjen, da more Slovenec „že več let Slovenije ločen biti", pa vendar „sladke" slovenske besedice nabirati ter po slabi svoji moči bogatiti ž njimi slovenske slovarje, — pa tudi druge knjige in časnike slovenske. Saj ti morda zdaj ni neznano i to, da sem poleg drugega „delovanja na slovansko-književnem polju" (če tudi ni bilo tako „ogromno" kakor tvoje) pomagal g. Miklošiču sestavljati „Slovenska berila" za više gimnazijalne razrede, (ki so prihajala na svetlo na Dunaji

od leta 1853 do 1865). Določna razsodba zastran rabe slovničnih oblik itd. pripádala je njemu.

Ne, da bi se hvalil, nego samo branéč se, jemljem nerad v misel, da je v omenjenih berilih, zdaj že nekoliko zastarélih, vsaj tretjina mojih (izvirnih in neizvirnih) spisov. Mnogo izmed njih je bilo ondi tiskanih brez mojega imena, da-si sem jih jaz sam spisal ali poslovenil. Zlasti sem v zadnjem zvezku za 8. razred jaz popisal življenje vseh pisateljev slovenskih od Trubarja do Slomšeka, tedaj skoro vso zgodovino siromaške književnosti naše do tega veljaka smrti, in zbral do malega (razun staroslovenskih in nekoliko drugih spiskov) sam vse za „šolo pripravne" spise iz „tedanje" književnosti. [1])

Več let sem — „baje zato, da ne bi zaostal „za kacih 15 let" v priljubljeni [2]) si slovenščini — popravljal za c. k. šolsko knjižno zalogo v slovenskih šolskih knjigah tiskarske pogreške, pa tudi mrzke slovniške zmote, samo da bi bila mila slovenščina pravilnejša vsaj po šolskih knjigah. Mnogo posla mi je zavdala [3]) i neka „Računica" (v kateri je bilo, sam Bog vé kolikokrat, za 2. množni sklon tiskano: „védrov" namesto: véder). — Anti ni bila to tvoja „Računica", slavni naš jezikoslovec!? — Če tudi druge „Računice" ne znam, pa si vendar ne morem misliti, da ne bi bil znal tak učenjak pravilno sklanjati imena „védro"! Raje si mislim, da je kdo drugi spisal to (brezimno) „Računico". — Vidiš li, dragi moj Oroslave, kako skrbim jaz za tvojo čast in poštenje celó po smrti tvoji. Kako si pa ti...?... Toda nečem ti očitati; saj sem ti že odpustil vse — vse!

Je li, da nisi bil ubožec, ondaj več prav zdravega razuma, ko si izreke („fraseologijo") za v slovar imenoval „golo slamo"?! — Je li, kako so se ti muzali zbog tega čudnega „izreka" Jungman, Linde, Vuk Štefanović in drugi učenjaki, ki so te srečávali na onem svetu. Je li, kako te je bil stari Vuk začel že karati: „Ma, čovo, što si ono kazao u zao čas? jesi li bio..." (Pri tej priči zašepta Kopitar prijatelju Vuku nekaj v uho. Vuk mahom umolkne, rukuje se z našim Oroslavom, pa ondaj migne po strani meni s palico, rekši: „E, kad je tako, prestani sada već i ti, dragi moj Ivane!" [4])

Strah me je res, da ne bi moj zagovor že presédal preolikanemu gosp. dr. J. Kriz. Pogačarju. Pa brez zamere! Saj je presédalo Vaše modrovanje nekdaj (v sedmi šoli starega kopita) tudi nam, tedanjim učencem Vašim, ko ste nam, preučeni gospod, na srečo našo samó „začasno" razkladali vérski nauk tako učeno, tako modrijanski, da smo kar... zijali, razumeli pa skoro nič. Zato prosim, potrpite tudi Vi!

Ne morem si namreč kaj, da ne bi odgovoril, predno jenjam, še na Cafov pregovor [1]) ... „bodi (N.) še si toliko izvrsten gramatik" itd. — Po moji misli je potrebnejše, da je oni, kdor hoče vredovati **praktičen** slovensko-nemški slovar, „izvrsten (slovenski) gramatik, [2]) nego da zna vse jezike jutrove dežele." Res, da je lepo, če zná človek na pamet toliko besed, kolikor jih je znal ali vsaj nabral brezsmrtni naš Oroslav; ali kaj, ko ti je, kedar čitaš njegovo „milo" slovenščino, kakor da bi... „pezdérje grizel"! Neizrečeno mi je toraj žal, da takega učenjaka jaz ne morem šteti za „avtoriteto" ali za pravega veljaka!

[1]) Iz važnega vzroka moram pa povedati, da je bilo nabiranje za vse 4 zvezke do malega končano in na čisto prepisano vse že leta 1853 ali 1854. Malo spiskov je bilo kesneje izbranih ali pa g. Miklošiču naravnost poslanih. Pis.

[2]) „Priljubiti si koga ali kaj" (lieb gewinnen). Neka Rašičanka je rekla leta 1849 pred mano prvič: „To déte se mi ne bi moglo priljubiti"; drugič pa: „Tega detéta si (jaz) ne bi mogla priljubiti." Oba izreka sem nekoliko let pozneje jaz prvi razglasil po Janežičevem „Slov. Glas.", ki sem mu pošiljal z Dunaja ves čas različnih spiskov, dokler ni „ugasnil", — zlasti mnogo jezikoznanskih drobtin pod znamenjem △.

[3]) „Zavdati (komu kaj)" = prizadéti. Beli Kr. Pis.

[4]) S slovečim Vukom sem se seznanil na Dunaju leta 1853. Naprosil me je bil namreč, in to (poslušaj „Slov. Narod", ki si me hotel z „blagovoljnim", predrzno izmišljenim izrekom pod štev. 162 uničiti za „vavek!")... naprosil me po **Miklošičevi** priporoki, da sem mu pregledával srbskih poslovic in narodnih pripovedek nemški (rokopisni) prevod, ki je prišel na svet l. 1854 v Berlinu 1854 pri Jurju Reiner-ju pod napisom: „Volksmärchen der Serben . . . von Vuk Stef. Karadžić. Ins Deutsche übersetzt von dessen Tochter Wilhelmine. Mit einer Vorrede von Jakob Grimm nebst einem Anhange von mehr als tausend serbischen Sprüchwörtern." = Škoda, da ni bilo tebe, „Narodov" filolog, ondaj na Dunaju, da bi te bil gosp. Miklošič priporočil namesto mene; videl bi bil vsaj, kaj se pravi srbske prislovice „po Vukovo" nemčiti! Tudi ti bi bil bajé dobil „za nágrado" „Srpski rječnik" in več drugih knjig Vukovih. Pis.

Jovan Vesel Koseski i njegova dela.

Kritično estetična razprava.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Dalje.)

Kakor pa Koseski živi, dela i se trudi le za slovensko domovino, njo edino kot svojo ljubico ljubi i se za drugo posvetno ljubezen ne zmeni, tako hudo črti vse, kar jej nasprotuje i napada sovražne te moči z ostrimi pušicami, ko vražnika nikdar ne zgrešijo. Poseben gnjus so mu vsi odpadniki, katere z zbadljivimi besedami na njihovo ničemnost i na prokletstvo celega naroda opominja:

„O tebi sramuje slovenski se dom,
Sramuje se, votli nemškutar!"

„Slovenja, ne bojte se, rešena je,
Junaške namembe dosegla bo vse,
Odpadnika kljub je ne moti;
Le včasih oserčje ji serda kipí,
Iz čiste de matere snet se redi,
In tako snetivca zaroti:
Ti tujcu nemarno si svoje predal,
Pod mizo njegovo boš trohice bral,
Podnožnica, votli nemškutar!

Enako črti tudi druge nasprotnike, naj jih je rodila Germanija ali pa „Madjarsag". Posebno napoveduje Madjarom boj, ter vabi k njemu svoje rojake i njihove sosede:

„Slavenski jug je božji meč —
Groziven meč obnašanju barbarskim,
Oskrunjenju slavenskih vad,
Trepet in strah zatiranju madjarskim,
Slobodi pak neužugan grad.

Naprej, tedaj, žareči meč osvete,
Slavenski jug, junaška kri!
Naprej, naprej, postojne serda vnete,
V oserčje zmot, čez reke tri!"

Domoljubje je tedaj prva i najpoglavitnejša čut našega pesnika, čut, iz katere izvirajo sledeči pesmotvori: „Bravcam „Novic" h koncu l. 1845 v spomin"; „Novice" bravcam ob novim letu 1847"; „Vojaška"; „Kdo je mar?" „Naprej, slavenski jug!" „Nemškutar".

[1]) „Prigovor" rabi Belim Kr. za „Einwendung" „Ausstellung", to je, Bemänglung, Tadel (po Vuku je „prigovor" Srbinu: „der mittelbare Vorwurf"). Pis.

[2]) Samo ob sebi se umé, da mora znati tudi dobro po nemški, dalje da mu ne smejo biti neznana druga narečja slovanska s staroslovenščino, latinščina, laščina itd. — Kdor ne zna madžarski, naj ima pri roki tudi kak „madžarsko-nemški" slovar", zato ker se je vteplo na pr. v „ogersko" slovenščino več madžarskih ali pa staroslovenskih pa pomadžarjenih besed, ki so se vrnile v ogersko slovenščino z na pol tujo obliko. Pis.

*

— Na tak način postal je Koseski naš prvi i do najnovejših časov tudi edini politični pesnik, kateremu je slovenski narod mnogo zahvale dolžan.

Akoravno ta čut, o kateri smo ravno govorili, napolnuje skoraj celo srce našega pesnika, imamo vendar še mnogo pesmi drugega obsega, izvirajočih iz one slovenskemu narodu sploh lastne čuti nabožnosti, ljubezni do Boga. To bitje slavi z vzvišenimi, umetno ubranimi besedami posebno v oni pesmi, kateri je dal naslov: „Visoka pesem“, ka je prav za prav „oče naš“ v vezani besedi. Ta iz vvoda i 10 delov obstoječi umotvor se pred drugimi izkazuje sosebno s krasoto svojih misli, i je visoke pesniške vrednosti.

Kakor pa je Koseski sam navdihnjen božjega duha, tako vzbuja tudi svoje pozemeljske brate k enaki ljubezni do „bitja neizmernega“, i jih z resnimi besedami opominja na „veseli dom očeta“, na živenje onkraj groba. Takega zapopadka ste pesmi: „Zima“ i „Potažba“.

Kar se tiče drugih liričnih umotvorov, so ali pri kaki posebni priložnosti nastali, kakor že omenjena pesem: „Slovenija caru Ferdinandu“ (ob veselim dohodu v Ljubljano 1844. leta) in „Viribus unitis“ (ob prihodu presvitlega carja Franc Jožefa v Trst l. 1850), ali pa so glose, katerih predmeti so zeló mnogovrstni, mikavni i v lični obliki obdelani.

Epični umotvori, ki se imajo še više ceniti nego lirični, odlikujejo se z mirnim, gladkim jezikom, posebno živahnostjo v pripovedanju, z lepo ubrano rimo i mero (zlasti šesto- i petomeri so tako dovršeni, da v njih Koseskega do zdaj še noben slovenski pesnik ni dosegel). Med vsemi najkrasnejša pesem je: „Pohlep oslepi“. Ne manjše pesniške vrednosti so: „Začarana puška“, „Legenda“ i mična šaljiva pripovest: „Raj zgubljen“. Tu sem moremo tudi šteti zanimivo povest v nevezani besedi: „V jamo pade, kdor jo drugemu koplje“.

Zdaj nam ostane le še govoriti o Koseskega prevodih, katerih število izvirna dela daleč presega. Priobčil je namreč Slovencem mnogo najboljših umotvorov raznih evropejskih narodov, ter nekaterim (posebno Schillerjevim) tudi primerne prozaične uvode pridjal. Naj sledijo tukaj izvirniki s pridjanimi deli, katera je Koseski poslovenil, vredjeni po narodih, h kojim spadajo.

Angleški:

Byron: Mazepa Jovan, Hetman ukranjski dobe Petra Vélikega. (Prevodu na čelo postavil je Koseski lep pesniški uvod.)

Grški:

Homer: Ilijade I., III., V., XII., XIV., XIX. spev.

Italijanski:

Manzoni: „Maja peti dan“.

Nemški:

Bürger: „Pesem od vrliga moža“, „Divji lovec“.

Chamisso: „Orjaška igrača“, „Slaba kupčija“, „Pravi brivic“, „Sodba Semjakova“, „Zvezdni vtrinki“, „Stric Anzelmo“, „Pesem o ženski zvestobi“, „San Vito“, „Ogovor vrliga Britanca“, „Jozua“, „Pravdni dan na Hvahinji“, „Čezme“, „Pristojni križ“, „Bolje bo de ne“, „Pravlica od Aleksandra“, „Bison pred Stampalinam“, „Oporočni pogoj“, „Materna skala“, „Dolina moritve“, „Pregnani kralj“, „Georgis“, „Izdana ljubezen“, „Kios“, „Pregnanci“, „Sikulski deželni zbor“, „Kondulimo Sofija i njena otroka“, „Kralj Severa“, „Nevesta Leonova“, „Berač in pes njegov“, „Povračba“, „Star pevec“, „Hruška prerokovana“, „Pogreznen grad“, „Nevihta“, „Prazna skusba“, „Tako teče svet“, „Poterpež“, „Pojmo“, „Troje sonc“, „Pomlad in jesen“.

Goethe: „Jelšni škrat“, „Pravlica od podkve“, „Šoljski učitelj“, „Ne velja ne ta, ne una“.

Körner: „Lücov divji gon“.

Schiller: „Grof Habsburški“, „Hoja na plavž“, „Vodotop“, „Pesem o zvonu“, „Bor z drakonam“, „Rokovica“, „Vrednost žen“, „Ibikovi žerjavi“, i žaloigri: „Divica Orleanska“, kateri je Koseski lep uvod v vezani besedi predstavil i „Mesinska nevesta“.

Uhland: „Zmage naznamba“, „Pevca urot“, „Kazen“, „Zlatarjeva hči“, „Zvesti tovarš“, „Rožni venec“, „Pomlad na pokopališču“, „Vitez Paris“, „Nezgoda“, „Perstan“, „Dijak“, „Rihard brez bojezni“, „Suhi list“, „Rolan skitonos“, „Branivna srajca“.

Ruski:

Deržavin: „Oda Bog“.

Lomonos: po njega „Oda po Hiobu“ je Koseski celó prosto zložil težko razumljivo pesem: „Ne sodi“.

Puškin: „Ribič in zlata riba“, „Kavkazki jetnik“, „Mrtva carevna i sedmero vitezov“, „Bakčisarajski vodomet“, „Car Saltan i knez Gvidon“.

Vsakdo mora pritrditi, da so prevodi izvrstnih umotvorov tujih narodov v domači jezik iz dvojnih vzrokov koristna, neprecenljiva reč: prvič, ker se na tak način jezik izobražuje i njegov besedni zaklad bogati, drugič pa tudi, ker se narod seznani s slovstvom tujih ljudstev, ž njihovo mišljavo, njihovo omiko. Če je temu tako, prisiljeni smo Koseskemu, ki je slovenskemu narodu toliko prevodov podaril, priznati velike zasluge, posebno če premislimo, kako težko stanje je moral pesnik imeti v času, v katerem je bil naš jezik, kar se tiče besed i izrazov, zeló reven, malo izobražen, v svojih posameznih oblikah še nedoločen, ker se je ja do onega časa na tem polju razun slabih prestav svetega pisma malo ali celó nič delalo. Zavoljo tega je pa tudi umevno, da se je celi slovenski svet, ko so Koseskega prevodi zaporedoma začeli izhajati, zavzel teh zaradi svoje umetnosti i nenavadne gibčnosti izvrstnih umotvorov, ki so naenkrat v celi svoji lepoti i dovršenosti, akoravno jim je bila do tje pot celó neuglajena, kakor Athena iz Zenove glave stopili v beli svet. Med vsemi največe občudovanje si je pridobila i je vživa po pravici še dandanašnji prestava Schillerjeve žaloigre: „Divica Orleanska“. Kakor izvirne pesmi odlikujejo se tudi vsi prevodi z vzvišenim svojim načinom; v njih sosebno kaže pesnik, da ima jezik celó v svoji oblasti i da je slovenščina tekoča iz peresa umnega mojstra, vendar tudi pripravna za izraz vsake še tako vzvišene misli i čuti, akoravno so jej nasprotniki i jej še zmir odrekajo to lastnost. Kajti izrazi niso, če izvzamemo nekoliko stavkov (posebno v „Mazepi“) nikdar posiljeni, ampak vedno duhu slovenskega jezika lastni i primerni, i vendar na tanko zadenejo vsakokrat misel izvirnikovo tako, da se more reči: pesnik ni nikdar za izvirnikom ostal, pač pa ga včasi celó prekosil. Tudi zvunanja oblika se sme vedno z ono v prvotvoru meriti. Omeniti le hočem tako imenovano onomatopejo ali enakozvučnost v posameznih stihih, v kateri je naš pesnik posebno srečen. Primerimo v ta namen le sledeče vrstice:

„Und dreht um die schnurrende Spindel den Faden:
In prejo vertí na vreteno berneče.“

Pesem o zvonu.

„Von dem Dome
Schwer und bang,
Tönt die Glocke
Grabgesang.“

„Votlo v turnu
Klenka bron,
Smertno pesem
Poje zvon.“

Pesem o zvonu.

„Und heller und heller wie Sturmes Sausen
Hört man's näher und immer näher brausen".

„In bliža se bliža vihre vršenje,
In hujši in hujši vrtinca šumenje."

Vodotop.

Posebno zahvalo pa smo Koseskemu dolžni zavoljo tega, ker je jezikovni zaklad zeló obogatil. K temu so ga se vé da vzlasti njegovi prevodi silili. Kajti kako naj bi bil pesnik kaj takega v lepi pesniški obliki posnel, za kar revni takrat naš jezik celó občno veljavnih izrazov ni imel. Ti so se tedaj morali še le iskati i vstvariti. I to je storil Koseski, mnogo besed, katere so bile skrite i ohranjene le še v tem ali onem kotu slovenske dežele, vpeljavši zopet v občno rabo, ali pa jih vzemši i prestrojivši iz drugih, posebno jugoslovanskih narečij, kar so mu se vé da mnogi, sosebno njegovi vrstniki, zeló očitali, ker je njegov jezik na tak način za marsikaterega prostega Slovenca težko, da morebiti celó nerazumljiv postal. *)

Tega se vé da i mi ne moremo i nočemo tajiti. Ali priznavši tudi, da je dolžnost vsakega pisatelja pisati umljivo, sodili bomo tukaj ne samo bolj milostljivo, ampak opravičili bomo celó pesnika. Jezik naš je bil takrat še zeló okoren, neukreten, sploh malo sposoben za prevode umetnih pesmotvorov, kakor so: Schillerjevi, Göthejevi itd. A od vsakega jezika, ki je še na nizki stopinji izobraženosti, se je tirjalo i se po pravici še dandanes tirja, naj se lika, pili i bogati, da postane primeren za izraz vsakojakega mišljenja. Ali kako zadostiti takemu zahtevanju, če je na drugi strani prepovedano, kovati i stvariti novih pravilno izpeljanih besed, če se to celó pesniku ne dopušča, kojemu se vendar „licentia poetica" priznava? Ne grajati, ampak le zahvaliti se imamo Koseskemu, kajti besede, ki jih je on vpeljal, so se zdaj manj ali več vdomačile, vsled njih nam ni jezik več nerazumljiv, ampak postal je le obilnejši v svojih izrazih, i le če se tako napreduje (se vé da se tudi ne sme prezreti pregovor: „est modus in rebus"), stal bo nekdaj na enaki stopinji z najbolj izobraženimi. V tem obziru smemo Koseskega primerjati z nemškim Vossom, ki je prestavljaje tuje klasike nemškemu jeziku tudi bogastvo v besedah zeló povekšal, le da mu tega njegovi rojaki niso očitali, ampak skazovali so mu še veliko hvaležnost.

Omenili smo do zdaj vsa razna dela Koseskega. Ker pa bi morda koga zanimalo poznati starost posameznih umotvorov, kolikor so jih časopisi razglasili, kakor tudi liste same, v katerih so bili najprej tiskani, naj sledi spodaj na tanko kazalo, iz katerega se bode oboje razvidelo. *)

Do sem smo govorili samo o prednostih našega pesnika. Naloga i dolžnost vsake kritike pa je, pečati se ne samo s temi, ampak tudi pretresati znabitne napake i pomanjkanja. I mi moramo to storiti, če se hočemo očitanja ogniti, da smo enostranski, da je cela razprava le „hymnus" na pesnika. Storili bomo to tim ložje, ker nikakor ne kratimo pesniku zaslužene i občno priznane slave, če omenimo tù i tam kake slabosti, kojih, kakor znano, nobeno pozemeljsko bitje ni prosto i katere pri velikih možéh tim hitreje zapazimo i ostrejše grajamo, čim manj jih pri njih pričakujemo. Vsaj poje že v sedemnajstem stoletju slavni pesnik Gundulič v svojem „Osmanu":

„— v visocieh gorah varhe
Naprie ognjeni tries udari."

Tudi Nemci prvim svojim pesnikom, kakor Götheju i Schillerju, čestokrat kako pomanjkljivost očitajo, i vendar to slavi teh možev nikakor ni v kvar. Vsaj dalje tudi naš Koseski, svest si, da ni nič popolnega pod solncem, v svoji ponižnosti celó ne zahteva slave, tedaj tudi slave brez vsake graje ne, če poje v vvodu k „Mazepi" vrsta 94—98:

„Tak nam je čas kaj malega rodil,
Ne da bi za-se tù ali tam slovelo,
Al' da od nas bi kdo se kaj nčil,
Veljavo le pepela da b' imelo,
Ki včasih njivi ploda mnogo dá."

(Konec prihodnjič.)

*) Primerimo s tim na pr. le sledečo kritiko o „Divici Orleanski", katera se najde v časopisu: „Pravi Slovenec" l. 1849 na strani 15: „Z nekakošno boječastjo smo poslovenjeno tragedijo v roko vzeli, in zakaj? Slišale so se mnoge sodbe čez to delo. Skorej vsi so rekli: Škoda, da je ne umemo, jezik ni slovensk, ampak pošlirjen je. Imajo prav! Ne moremo tajiti, da bi bil Koseski slovenskemu narodu bolj vstregel, če bi se bil bolj čisto slovenskega jezika poslužiti se prizadjal. Prešern je vsacimu umeven, ker se trdno drži slovenskega jezika, brez da bi si, ali siloma ali nesiloma, iz druzih slovanskih narečij besede sposodoval. Pa pri vsem tem je Koseski gospodar jezika. V svoji oblasti ga ima, v njegovi oblasti je jezik tako gibčen, tako krepak, da se je nad lepoto našega jezika čuditi. Res je, da bi bil Koseski marsikateremu zoperniku naše narodnosti jezik zavezal, če bi ne bil svojega dela bolj za izurjene Slovence prerajtal. Vsako učeno delo mora občina vsiga naroda, vseh vrst ljudí postati; dokler pa to ne postane, ne more vsaj za sedaj od vsacega hvale prejeti, katera mu gré. Pravi Slovenec pa mu jo dá vso, kakor mu jo bo ves narod še čez več let bolj dajal kakor sedaj. Narod mora čisto slovensk postati, to je, predramiti, omikati in svoje narodnosti se mora zavedati, potem bo tudi Koseski ves njegov, in kar mu sedaj svet očita, to mu bodo mlajši v zaslugo pripisovali."

*) L. 1818. „Laibacher Wochenblatt": Potažba.

L. 1844. „Novice": Grof Habsburški. Orjaška igrača. Pesem od vrliga moža. Divji lovec. Slovenija caru Ferdinandu.

L. 1845. „Novice": Zima. Legenda. V jamo pade, kdor jo drugemu koplje. Hoja na plavž. Raj zgubljen. Vojaška. Vodotop. Bravcam „Novic" h koncu l. 1845 v spomin.

L. 1846. „Novice": Pesem o zvonu. Boj z drakonam. Rokavica. Vrednost žen. Kdo je mar? Pohlep oslepi. Oda Bog.

L. 1847. „Novice": „Novice" bravcam ob novim letu. Ne sodi! Začarana puška. Ibikovi žerjavi.

L. 1848. „Novice": Naprej, slavenski jug. Divica Orleanska (kot priloga).

L. 1848. „Slovenija": Nemškutar (pozneje leta 1869 tudi v „Novicah").

L. 1849. „Novice": Odlomek „Mesinske neveste". Mesinske neveste prva tretjina (kot doklada).

L. 1850. „Novice": Posvečeno bodi tvoje imé. Vvod (visoke pesmi). Oče naš, ki si v nebesih.

L. 1850. „Jadranski Slavjan": Viribus unitis (ta pesem je malo pozneje tudi v „Novicah" istega leta tiskana).

L. 1851. „Novice": Odlomek iz zadnjega dela „Mesinske neveste."

L. 1852. „Novice": Devetnajsti spev Ilijade.

L. 1868. „Novice": Mazepa (kot doklada).

L. 1869. „Novice": Rusko-Puškinovih petero. Visoka pesem (cela).

Politične stvari.

Šaljiva stran verskih postav.

Pražka „Politik" je prinesla članek šaljivega zadržaja, kateri se nam tako všeč zdi, da ga tu posnamemo.

„Ali jih je on, al so oni njega? Kdo, koga? Ali je verska skselenca Stremajer eminence, ali pa so eminence ekscelenco „vjele" — to je dandanes véliko vprašanje, čegar razvozljanja ultraliberalci in ultramontanci željno pričakujejo, ali žalibog se nihče ne najde, ki bi to tehtno besedo pogumno izrekel, da bi zadovoljil čakajoče stranke. Stvar pa tudi ni tako lahka, kakor bi kdo mislil na prvi pogled. Kar je Avstrija, oziroma Cislajtanija, dobila najnovejšo dôbo in so prišli nemški liberalci na krmilo, je bilo za te le eno geslo,

namreč: na Pruskem ravnokar pričeti „boj za omiko (kulturo)“ zoper katoliško cerkev presaditi tudi na Avstrijsko zemljo; želja se je spolnila, vlada je podajala državni zbornici predloge čez predloge, govorna ploha redke obširnosti je zalila kraljestvo in ko se je odtekla povodenj, imeli smo pa tudi že svoje verske postave, da je lahko vsakemu liberalcu srce skakljalo, vsakemu škofu pa se lahko lasje ježili.

Da se je Avstrija zedinjenju in spravi bolj ko kdaj odmaknila, to je bilo Dunajskim borsijancem in njihovi časnikarski druhali po vseh kraljevinah in deželah pač popolnoma „vse eno“; saj je imela ustava takraj Litave zdaj tudi svoje verske postave, konkordat je bil razsekan na kose in poslopje vendar enkrat pod kopičem, res da zdaj še pod kopičem iz papirja, pa vendar pod kopičem. Odslej v Avstriji ni moglo biti nič več narobe, politični mir, nepričakovan napredek in take in enake lepe reči so se lahko mirno imele razvijati, saj smo korakali v pruskih čevljih in nekega dné bi bila morala za „haut-goût“ naših liberalcev kaka prevzvišena eminenca ali kak „visoki“ škof priti pod ključ, — srček, liberalen srček, česa si še želiš!

Tedaj imeli smo svoje verske postave, ali z drugimi besedami: hierarhiji in katoliški cerkvi je po pruskem izgledu bila „in optima forma“ napovedana vojska, ministra nauka gosp. Stremajerja, kateremu je „liberalna“ stranka doslej preveliko mlačnost očitala, so prosili za zamero in ga vvrstili med narodne svetnike, — kratko; liberalci so se kopali popolnoma v radosti in zamaknjenosti — vsak dan se je utegnil začeti ples.

Pa se ni pričel. Naši liberalci so se namreč nadejali, da se bodo škofje ustavljali vladi, da bo minister zopet spustil strelo verskih postav med-nje, kratko, da se bo pričela prav živahna praska, pri kateri bodo škofovske kape in palice kar po tleh ležale in jih bodo zmagovalci kot zmagovalne spominke domu nosili. Škofje pa se niso ustavljali, bili so mirni, tu pa tam se je pač pokazalo kako pastirsko pismo bolj ostrega zadržaja, izgovorila se na leci kaka opozicijonalna beseda, — v splošnem pa je bilo vse tiho, vse se je vršilo brez hrupa kakor nekdaj.

Tudi prav — so si mislili liberalci — škofje so se podali, stezajo se po novih razmerah, Stremajer „jih je dal“, jih ima! Al ta gotova misel se je po dogodbah nekoliko omajala. Na Tirolskem je škof odstavil duhovna, ker je kot državni poslanec glasoval za verske postave, in ga silil preklicati in odložiti svoj mandat; zarad tega velik krik po Izraelu, ki pa je brez kakega vspeha odletel od mirne kože ministra bogočastja. V Krakovem se je ta izgled posnemal, vse „liberalno“ časnikarstvo je zahtevalo od ministra, da se potegne za strahovanega duhovnika Chelmeckega, — vse zastonj, ekscelenca je pustila škofu delati, kakor se mu je zdelo. Še celó v najbližji bližnji strankarskih mogočnjakov, v St. Pölten-u, se je „predrznil“ škof Binder župnika Leutgeba odstaviti od službe, ne da bi bila vlada — vkljub prav ajdovskega hrupa liberalnega časnikarstva — se vteknila vmes in „ošabnemu“ škofu skočila za vrat. Ravno nasprotno — „W. Abendp.“ je pisala pomirljiv članek, v katerem se daje škofom prav in povdarja, da se vlada nikakor ne more vtikati v njihove cerkvene pravice. Ali tako početje „liberalnih“ duhov ne bo žalilo?

Vendar eno veselje jim je bilo pripravljeno. Bojaželjni Linški škof Rudigier je boje potreben ozir do vlade v nemar pustil, in vriskaje so prinesli listi novico, da se je pričela preiskava zoper njega. No, vsaj enkrat solnce, zdaj vlada ne bo mogla drugače, ko prijeti ga, morala bo pokazati rogé in posebno Linški škof je prav nalašč za to, zmaga „liberalcev“ nad njim bo posebno močno in daleč žareča. Al, o joj! že par dni po tem vriskanji je bila vesela novica preklicana, preiskava — se je reklo — je vstavljena in „predrzni“ škof ne bo zaprt.

Ali se po tem takem gotovost zmage ni morala omajati in ni bilo razumljivo, da so se misli nekoliko spremenile? Že so se oglašali skrivni glasovi govoreči, da ni on njih, ampak da so oni njega. Kdo ima prav, kak je odgovor? Da, liberalci so zmagali, potolkli hierarhijo in ž njo vred katoliško cerkev, verske predloge postale so vkljub vsi opoziciji postava; pa kaj hasne plašč, če pa ni skup zvit, čemu so liberalcem verske postave, če se ne izvršujejo po njihovi volji! Izvrševati se pa ne morejo, ker vlada vé, da se boj, kakoršnega je Bismark na protestantiškem Pruskem pričel, v Avstriji pričeti ne more, kajti utegnil bi vladostati življenje, ker bi prvi škof mučenik pomenil odpoved ministerstvu. Mi razumimo bolečine, pridržano razkačenost „liberalcev“, mi jo spoštujemo, ker vidimo, da je toliko truda in dela bilo prav zastonj, ker vidimo, da bi tako na vso moč radi veselja poskakovali, pa ne morejo; toda nas vsa ta reč nič ne briga, mi smo skonca razvoj teh stvari mirno gledali in ostanemo zdaj v tem priležnem stanju še dalje, prepričani, da ni on njih, ampak da so oni njega. Da človek pri vsem tem malo boljše volje postane, to se mu v tem slučaji ne bo zamerilo.“

Slovensko slovstvo.

* *Razne poezije. Spisal in založil Dobravčin. V Ljubljani 1874. Natisnili J. Blaznikovi dediči.* Pod tem naslovom je izdal našim bralcem že znani pisatelj in iskreni rodoljub g. Haderlap 88 strani obsegajočo knjižico različnega zapopadka; vrsté se pesmi, basni, premišljevanja v vezani in nevezani besedi. Iz nekaterih pesmi puhtí prava navdušenost za domovino, pa tudi žalost zavoljo njenega slabega stanja; tako na pr. v zadnji „Slovenski duh“ mladim razdiralcem britke resnice govorí; druge pesmi so bolj nježnega ali naravo slovečega zadržaja, basni podučne, in — kar posebno povdarjamo — vse te poezije se proti enakim izdelkom novejših „pesnikov“ odlikujejo še po tem, da so navzete skozi in skozi nravnega, nikogar pohujšajočega duha. Zavoljo vsega tega priporočamo delce, kateremu je pri majhni ceni 30 kr. prav lična oblika, vsem prijateljem našega slovstva in pesništva. Segajte po tej knjižici, Slovenci, katero lahko brez skrbí vsakemu v roke daste, da ne bo izdatelj vrh mnozega truda še materijalne zgube imel.

* Slavni naš Koseski prestavlja v slovenski jezik preizvrstno poezijo italijanskega pesnika Dante-a „Divina comedia“ imenovano; zgotovljeno je že veliko. — Neprecenljivo to novico donaša nam „Glas“ v svojem 36. listu.

Mnogovrstne novice.

* *Najojstrejši meniški red (orden)* so Trapisti. Zraven navadnih meniških dolžnosti se pečajo s poljedelstvom in sicer za pokoro. Kamor si drugi ljudje ne upajo, tje se podajo. Veliko host so izkrčili in močvirja v lepe travnike spremenili: na Francoskem, v Belgiji in na Ruskem. Pred leti so se tudi v turški Bosniji naselili. Blizo Banjeluke, kraj vode Vrbas, so kupili velike in hudo zapušene kraje. Naselbino zovejo: „Mariastern“, Marijino zvezdo. Tudi nekaj Slovencev, med temi naš prečastiti rodoljub gosp. Lah, je pristopilo.

Kdor želi vstopiti, če tudi le za navadna dela, ga radi sprejmó.

* Na Dunaji se snuje „prva avstrijska katoliška šolska družba“, katera ima lep namen: ustanovljati katol. šole, podpirati sploh versko šolo na vse strani. Izdavala bo tudi šolsk list, katerega se bodo udeležili najvrliši pisatelji.

Naši dopisi.

Iz Št. Petra v severni Ameriki 15. avgusta. (*Izviren dopis.*) Pri vas na Slovenskem imate že več let nadlogo, kakoršna je zadela Egipčane, namreč kobilice, in sicer v podobi mladoslovencev, ki vam delajo škodo in pojedajo na političnem polju vse, kar se zelenega pokaže. Naše kraje tu v severni Ameriki pa je letos zadela huda nesreča po kobilicah — ne dvojenogatih mladoslovenskih, marveč po pravih zelenih in letečih kobilicah, katerih se je pokazalo na milijone letošnje poletje; po polji in vrtih so vse, kar je bilo zelenega, pogrizle in spremenile rodovitno deželo v golo puščavo. Še hujšega se nam je bati prihodnjo spomlad, ker je ta požrešna žival pustila zalego, katera se ne dá pokončati. Tako nam je povsod trpeti: vam domá po mladoslovencih, nam pa po kobilicah. Oboje je hudo.

Iz Brezovice pri Ljubljani. — V nedeljo 7. sept. zvečer sklenil je življenje po dolgotrajni bolezni, previden s svetimi zakramenti, Jakob Čuden, po domače Rus, posestnik v Dragomerji. Ker je bil moder, izobražen, kajti dovršil je bil vseh osem latinskih šol, mož v pravem pomenu, ne veternjak, katerih je dandanes preobilno, spoštovala ga je soseska; izvolila si ga je župana, za volilnega moža pri raznih volitvah; poslednji čas že v bolezni dobil je iz Ljubljane naznanilo, da je izvoljen za okrajnega šolskega svetovalca. „Novicam“, katere je posebno čislal, bil je skozi ves čas njihovega obstanka zvest naročnik. Dobil je nekaterekrat tudi „Slov. Narod“ v roke, a čisto nič mu ni dopadal, in rekel je: „nič več ga ne berem, ker preveč sem jezen, ko slišim in čitam te neumnosti.“ — Sošolcev svojih nekdanjih, kakor gosp. dr. Coste, gosp. kanonika Urha, gosp. dekana Kogeja, gosp. Freliha in druzih se je prav dostikrat in z veseljem spominjal; naj jim je toraj priporočan v molitev in blag spomin. Zapustil je vse imetje svojim čveterim otrokom in skrbni in pošteni soprugi, ki ga žalujoča priporoča vsem znancem in prijateljem v molitev in blag spomin!

Iz Ljubljane. — Deželni zbor se tudi v Ljubljani začne prihodnji torek, 15. dne t. m. Ob 10. uri dopoldne je v stolni cerkvi sv. maša, ob 11. uri pa se začne zborovanje v navadni zbornici. Sliši se, da deželnim zborom sploh je le kratek čas odmerjen, in da končajo že 15. oktobra! Avtonomija dežel — kaka sužnica si postala centralizmu, ki se šopiri v državnem zboru Dunajskem v dolzih sesijah brez konca in kraja!

— (*Iz seje deželnega odbora 28. avgusta in 4. sept.*) Na dopis deželnega šolskega sveta zarad 3000 gold. podpore iz normalno-šolskega zaklada za zidanje šole v Litiji se je sklenilo staviti vprašanje, jeli se je porabila že vsa državna dotacija za ljudske šole na Kranjskem za leto 1874 in koliko podpor za zidanje šol bo vlada v bližnji prihodnosti iz normalno-šolskega oziroma iz deželnega zaklada še zahtevala, da se po tem uravná proračun imenovanih zakladov, ter da bi deželni šolski svèt skušal za bodočnost veči podporo iz državnega zaklada za šole na Kranjskem zadobiti. — Na dopis deželne vlade, da se je dovozna cesta k železničnemu kolodvoru v Postojni iz vrste državnih cest izločila in cestnemu okraju v izdržavanje prepustila, bo deželni odbor predložil posebno poročilo prihodnjemu deželnemu zboru. — Sklenilo se je, da se za občino Medvode voli nov občinski odbor. — Pregledan in odobren je bil računski sklep zaklada za zemljiško odvezo za leto 1873 in proračun za l. 1875. — Prevdarjali in sprejeli so se proračuni za leto 1875 različnih Kranjskih ustanovnih zakladov. — Na dopis deželnega šolskega sveta, da se služba podučitelja v Vipavi premení v učiteljsko službo, je deželni zbor sklenil, da se pri proračunu normalnošolskega zaklada za leto 1875 na to ozir jemlje. — O peticiji društva zdravnikov lanskega leta deželnemu zboru izročeni za zboljšanje plač je deželni odbor sklenil predložiti jo deželnemu zboru z nasvetom, da bi se deželni vladi izročila in priporočila v tem obziru, da bi ona pri določevanji priklad za okrajne (kantonske) blagajnice, iz katerih okrajni ranocelniki plačilo dobivajo, skrbele za potrebne dohodke za boljše plače okrajnih zdravnikov. — Poslanim žalo- in resnim igram za slovensko gledišče deželni odbor — oprt na sodbo dramatičnega društva in na lastno presodbo ni nobeni razpisanih daril po 250 gold. pripoznal, ampak dovolil je v spodbudo pisatelju igre „Zeta carja Lazarja“ 80 gld., pisatelju igre „Drog“ 60 gold., in pisateljema iger „Veronika Deseniška“ in „Danila“ po 30 gold. nagrade.

— (*Prihodnjemu deželnemu zboru Kranjskemu*) se bodo, kakor slišimo, izročile od več krajev peticije (prošnje) o zadevah zemljiškega davka po novi cenitvi. Ker pritožbe naših ljudí zoper tarife okrajnih cenilnih komisij ostajajo klici vpijočega v puščavi, zato se hočejo obrniti do deželnega zbora. Gospoda Šolmajer in Pajk sta g. Kremanu menda bila najbolj na poti, zato — sta bila odstavljena. Deželni zbor ima zdaj lepo priliko za interpelacije.

— (*Odbor kmetijske družbe*) združen z gospodoma zastopnikoma deželnega odbora in c. kr. deželne vlade je v poslednji svoji seji 6. dne t. m. nalog dal dotičnim pododborom, naj v prihodnji seji nasvete stavijo za razdelitev državne podpore, ki je družbi došla za letošnje leto.

— Ministerstvo kmetijstva je družbi kmetijski naznanilo, da je razpisani štipendiji po 450 gold. za dve leti podelilo Jožefu Jarcu iz Medvod in E. Kramarju iz Škofje Loke. Oba se imata podati v veliko kmetijsko šolo Dečin-Liebwert na Česko.

— (*Celovška družba zoper trpinčenje živali*) si je iz Pariza naročila napravo, po kateri mesarji govejo živino in vsako drugo klavno živino brez bolečine, hitro in gotovo vsmrtijo; ko to napravo prejme, bode se poskusila, ali res opravi to tako, kakor obeta. Želeti je, da bi se tudi naši mesarji interesirali za to napravo, kajti pobijati živino je starodavna divjaška navada, in le čuditi se je, da oni Nemci in Slovenci, ki se bahajo z napisom „napredka“ na svoji zastavi, jedó tako pobito živino!

— (*Dr. Schrey*) je bil v ponedeljek na mesti dr. Suppana izvoljen za poslanca v deželni zbor; dobil je 427 glasov, med katerimi gotovo 300 ces. kraljevih. Dr. Mošé, ki so si ga mladoslovenci za kandidata izbrali, je dobil le 135 glasov. Sploh se je le malo volilcev vdeležilo te volitve: ali zato, da vednih volitev so ljudje že siti, ali pa zato, da obá dohtarja v Ljubljani nista dosti znana, tega ne vemo. Mladoslovenci pa, katerih kandidat je bil dr. Mošé, so zdaj zopet izvedeli, kako ubogo malo morejo! Ko bi ne bili mnogi volilci staroslovenske stranke na pomoč prihiteli, ne bil bi dr. Mošé dobil še 50 glasov ne. S tem pa ne rečemo, da bi bili staroslovenci s kakim drugim kandidatom zmagali, dokler velja sedanji napačni volilni red in dokler kraljuje centralistična vlada; al to vemo, da bi

ne bili tako nečastno propali kakor je narodna stranka propala v ponedeljek. Kdor tega ne verjame, naj gre častne številke glasov iskat, ki sta jih dobila gg. Vilhar in Krišper pri zadnji volitvi v deželni zbor 14. decembra 1871. leta, ko je nastopilo sedanje ministerstvo. Tistikrat sta bila izvoljena Suppan in Kaltenegger s 377 glasovi, naša kandidata Valentin Krisper in Ivan Vilhar pa sta prejela **331** in **325** glasov. Bo li žalostni izid te volitve „Pater Abrahamov" „merks" mladoslovencem?

— Ustavoverci Kranjski nameravajo v državni zbor namesti bar. Apfaltrerna poslati pl. Langerja, v deželni zbor namesti grofa Auersperga pa pl. Morica Vestenecka.

— (*Vabilo*) k občnemu zboru vdovskega, slovenskega učiteljskega društva in narodne šole na 10. sep tembra t. l. ob 9. uri zjutraj v Virantovi gostilni na Šent-Jakobskem trgu št. 139. Najprej zboruje vdovsko, potem slovensko učiteljsko društvo ter národna šola.

— (*Nov sad nemškega liberalizma*) je v slovenski posodi prišel ravnokar na dan — namreč tako imenovana „Slovenska Pratika za leto 1875." V nemški tiskarnici Bambergovi in Kleinmajerjevi se je rodila ta „Pratika", kateri pravo imé moralo bi biti „nemška Pratika v slovenskem jeziku."

Prihodnje leto bode ravno 30 let, kar je v Blaznikovi tiskarnici začela izhajati „vélika Pratika", zato tako imenovana, ker je Kranjska kmetijska družba navadni Pratiki (mali Pratiki) začela dodajati doklado podučnih kmetijskih člankov; rajnki Blaznik pa je poskrbel, da namesti grdo patronirane Pratike je prišla lično natisnjena na svetlo. 30 let tedaj hodi Pratika družbe kmetijske po svetu slovenskem zmirom in povsod radostno sprejemana in zato jako plodna za pospeh napredka kmetijskega. Da po takem druge Pratike ni bilo treba, kaže „nemško slovenska" preočitno sama, kajti da bi si vodo na svoj mlin napeljala, oblekla se je prav v obleko Blaznikove pratike in da „nemško-slovenska Pratika" ne mara za zapoved božjo: „ne kradi", kaže dalje s tem, da je sejme iz lanske Blaznikove Pratike vkradla od besede do besede in celó še z vsemi napčnostmi, ki so bile v lanski Blaznikovi „Pratiki", v novi letošnji pa so popravljene. Zato kupci nemško-slovenske Pratike kupijo z njo tedaj vse pomote sejmov. Blaznikova Pratika je od leta 1846 do 1865 imela sejme po abecednem redu krajev naznanjene; leta 1865 se je po željah od več strani Blazniku razodetih ta vredba predrugačila s trudapolnim delom in sejmi se od onega časa tiskajo po vrsti mesecev. Za to tatvino bi menda utegnila Blaznikova tiskarnica „nemško-slovensko" Pratiko tožiti, al ker kupci te pratike poleg liberalne piškavosti si kupijo tudi sejmske pomote, bila bi zatega del tožba odveč; edini in glavni namen te Bambergove Pratike je bil tedaj z obleko Blaznikove Pratike kontrabantirati novoverski nemški liberalizem med slovensko ljudstvo. Da se tem nakanam v okom pride, **znižala se je cena Blaznikovi Pratiki** tako, da se na debelo in drobno **cenejše** kot Bambergova prodaja. Sicer pa bodo naši prijatelji in prijatelji slovenskega ljudstva zato skrbeli, da se kolikor mogoče pot novoverskemu kontrabantu med narod naš zapre.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Naši bralci se še spominjajo, da je odjadrala leta 1872 Avstrijska ladija „Tegetthoff" proti severu preiskavat severno morje. Dolgo ni bilo nič slišati o nji in že se je splošno mislilo, da je poginila z vsemi vred, ki so se na njej odpeljali. Al 4. sept. t. l. pride iz Kristjanije telegrafično naznanilo vojnemu ministerstvu, ki poroča, da je ladija l. 1872 zamrznila v ledu, kjer je bila zamrznjena 14 mesecev. Ker se ni dala spraviti iz ledú, so jo morali popustiti in so se potem vozili po saném 96 dni. Ruska ladija jih je našla pri Novaji Zemlji, zdaj so na poti proti domu. Razen mašinista Križa, ki je za pljučno boleznijo umrl, so vsi drugi zdravi. Na severu 83° so našli veliko suho zemljo in jo krstili „Franc Jožefovo deželo." Poročila, ki jih bo razglasil poveljnik Weyprecht o tem potovanji, bodo gotovo jako važna za zemljepisje.

Temeljni kamen za novo državnozborsko poslopje je bil 3. dne t. m. postavljen.

— Jožefova medicinično kirurgična akademija je z ukazom od 18. julija t. l. odpravljena.

Iz Trsta. — Po vsem, kar se je do zdaj v Tržaškem deželnem zboru godilo, se kaže, da bodo res ti zbori postali le administrativne skupščine, podobne nekdanjim „deželnim stanovom" (Landstände). Vlada je namreč predložila načrt o postavi zarad — varovanja divjaščine! Toraj s takimi važnimi(?) rečmi se bo pečal naš zbor!

Česka. — Cesar se je pripeljal 7. t. m. na večer v Prago, kjer je ostal tudi včeraj, danes pa je odpeljal se k vojaškim vajam v Brandiž. Sprejet je bil povsod z nezmerno navdušenostjo, Praga ni videla še take slovesnosti. Tudi vsa železnična pot do Prage je bila okinčana, ljudstva brez števila.

Hrvaška. — Tudi na Hrvaškem hočejo iz šole spraviti vero in jo prestrojiti v brezversko. V deželnem zboru je bila 3. in 4. t. m. jako živahna razprava o načrtu nove postave za ljudske šole. Škof Mihajlović, dr. Vucetič, Šuškovič in Mrazovič so spodbijali vrlo to postavo, pa ni dvoma, da ne bi bila sprejeta z večino.

Za uboge pogorelce Vrhniške

je vredništvo prejelo: od gospodičinj Blaznikovih 10 gld., od dr. Jan. Bleiweisa 10 gold., od dr. Coste 10 gold., od dr. Poklukarja 10 gold.

Žitna cena

v Ljubljan 5 septembra 1874.

Vagán v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 30. — banaške 6 fl. 55. — turšice 4 fl. 80. — soršice 4 fl. 10. — rži 3 fl. 30. — ječmena 3 fl. —. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. 40. — ovsa 2 fl. 10. — Krompir 2 fl. 90.

Kursi na Dunaji 7. septembra.

5% metaliki 71 fl. 25 kr.	Ažijo srebra 103 fl. 40 kr.
Narodno posojilo 74 fl. 50 kr.	Napoleondori 8 fl. 79 kr.

Loterijne srečke:

v Gradcu	5. sept. 1874:	63.	60.	89.	4.	35.
na Dunaji		41.	38.	39.	43.	53.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 19. septembra.

☞ *Zadnjim „Novicam" priložena izvrstna brošurica „Mladoslovenci in državni zbor leta 1873 in 1874" se dobiva po 5 krajc. v Blaznikovi tiskarnici. Vredna je, da jo prijatelji naši širijo po deželi.*

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedici v Ljubljani.